

УДК 341.43

КОТЛЯР О. І.,

**кандидат юридичних наук,
доцент кафедри міжнародного права
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»**

РОЛЬ КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД У ЗАХИСТІ ПРАВ БІЖЕНЦІВ

Анотація. Статтю присвячено дослідженню ролі Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод у захисті прав біженців. Відзначено, що в Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод відсутня вказівка про біженців, однак вона поширює на них свою дію й гарантує передбачені в ній права, насамперед необхідні для захисту біженців від висилки та для захисту основних прав біженців, які перебувають на території договірних держав. Розглянуто практику Європейського суду з прав людини, у рішеннях якого розкрито зміст положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Ключові слова: міжнародне право, права людини, біженці, мігранти, захист прав біженців, Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, Європейський суд із прав людини.

Постановка проблеми. Невід'ємною характеристикою сучасного світу є потоки біженців із Близького Сходу й Африки, інтенсивність яких зовсім не зменшується. У країнах Європи наявна тенденція до вироблення більш жорстких правил надання статусу біженця. Водночас міжнародні домовленості в царині забезпечення невід'ємних прав людини, у тому числі біженців, передбачають єдність системи захисту прав біженців і забезпечення ефективної реалізації їх правового статусу, що сформовано в межах загальної європейської системи захисту прав людини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження міжнародно-правового співробітництва в галузі прав людини зробили такі вчені, як М.В. Буроменський, В.Г. Буткевич, М.М. Гнатовський, В.Н. Денисов, А.І. Дмитрієв, В.І. Євінгов, В.В. Мицик, праці яких формують уявлення про розвиток, сучасний стан міжнародного права з питань захисту прав людини, у них аналізуються міжнародні угоди, практика їх застосування, тлумачення міжнародними судовими й квазісудовими органами. Це важливо з огляду на те, що інститут захисту прав біженців розглядається в контексті міжнародного права прав людини. Питання забезпечення прав біженців і шукачів притулку, вимушеної міграції у світі вивчали

Т.Є. Анісімова, О.А. Гончаренко, О.А. Малиновська, В.О. Новік, О.Р. Поєдинок, Ю.І. Римаренко, М.М. Сірант, В.М. Стешенко. Серед зарубіжних науковців, які займалися дослідженням цієї тематики, варто назвати Е. Бредлі, А. Граль-Мадсена, Г.С. Гудвіна-Гілла, М. Дженіса, Г. Меландера, Я.А. Макдональдса, Д. Рубіо-Марма, Л. Холборна.

Метою статті є розкриття ролі Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод у захисті прав біженців через аналіз цього документа та вивчення практики Європейського суду з прав людини, оскільки саме в його рішеннях розкривається зміст положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Виклад основного матеріалу дослідження. Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (далі – ЄКПЛ) [1] не містить окремих норм, присвячених безпосередньо біженцям. Водночас її стаття 1 передбачає, що права й свободи, визначені в розділі 1 ЄКПЛ, гарантуються кожній особі, яка перебуває під юрисдикцією держави-учасниці, тобто незалежно від громадянства чи статусу перебування на території цієї країни. Із цього можна резюмувати, що ЄКПЛ поширює свою дію та гарантує передбачені в ній права також на біженців. У доктрині міжнародного права наявна певна класифікація прав біженців щодо цього документа:

- а) права, необхідні для захисту біженців від висилки;
- б) права, необхідні для захисту основних прав біженців, які перебувають на території договірних держав.

У будь-якому разі частина статей ЄКПЛ та протоколів до неї стосується окремих аспектів вимушеної міграції, регулюючи їх безпосередньо або опосередковано в таких питаннях:

- 1) законний арешт чи затримання особи з метою запобігання її незаконному в'їзду в країну або особи, щодо якої провадиться процедура депортації чи екстрадиції;
- 2) право на свободу пересування та свободу вибору проживання;
- 3) заборона висилки з території держави, громадянином якої є заявник, і право на повернення в державу громадянської належності;
- 4) заборона колективної висилки іноземців;
- 5) гарантії під час здійснення процедури висилки іноземців, які законно перебувають на території держави.

Для того щоб визначити роль ЄКПЛ у міжнародному захисті біженців, варто розглянути судову практику Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) щодо різних прав і свобод, закріплених у ЄКПЛ та протоколах до неї. У статті 5 ЄКПЛ закріплено право кожного на свободу й особисту недоторканність. Відповідно до судової практики ЄСПЛ правила, встановлені статтею 5 § 1(f), трохи відрізняються від положень статті 5 § 1(c). Так, стаття 5 § 1(f) не вимагає, щоб тримання під вартою особи, щодо якої здійснюється депортація, вважалось необхідним із розумної точки зору, наприклад, з метою запобігання скоєнню нею злочину або втечі. Для дотримання статті 5 § 1(c) важливими є причини, за якими суддя обирає

запобіжний захід у вигляді позбавлення волі, які він вказує у відповідному рішенні. Останній має детально описати їх у своїй постанові про взяття під варту. На відміну від цих положень стаття 5 § 1(f) вимагає лише, щоб відповідні дії здійснювались у межах процедури депортації. Здійснювана ЄСПЛ перевірка обмежується встановленням існування законної підстави для утримання під вартою та зловживань під час винесення рішення про взяття особи під варту.

Позбавлення волі, згідно зі статтею 5 § 1(f), буде виправданим, доки здійснюється процедура депортації. Якщо цю процедуру не завершено належним чином, взяття під варту є неправомірним. Термін «законність» при цьому означає не лише обов'язок дотримуватись норм національного матеріального та процесуального права, а й вимогу, щоб будь-яке позбавлення волі відповідало меті статті 5 ЄКПЛ.

Під час розгляду справи про депортацію або екстрадицію ЄСПЛ має встановити, чи відповідає саме національне законодавство держави – учасниці ЄКПЛ її положенням, у тому числі загальним принципам, що безпосередньо закріплені в ній або постають із неї. Щодо цього питання ЄСПЛ вважає, що коли мова йде про позбавлення волі, то особливо важливим є дотримання загального принципу правової визначеності. Закріплюючи, що будь-яке позбавлення волі має здійснюватись «у порядку, встановленому законом», стаття 5 § 1 не просто відсилає до національного законодавства. Як і вираз «передбачено законом» в абзацах 2 статей 8–11, положення статті 5 § 1 відсилає до поняття «якості» закону та потребує відповідності принципу верховенства закону, який є невід'ємним для всіх статей ЄКПЛ. Під якістю закону розуміється його точність і зрозумілість, тобто якість закону в цьому сенсі має на увазі, що коли національне законодавство санкціонує позбавлення волі, то воно має бути досить доступним, точним і передбачуваним у застосуванні з метою виключення найменшої можливості свавілля.

Ці основоположні принципи були затверджені в ранніх справах ЄСПЛ, таких як «Чахал проти Сполученого Королівства» [2], «Гонзалес проти Іспанії» [3], і неодноразово підтверджувались у подальшому. Утримання під вартою, відповідно до статті 5 § 1(f), має забезпечуватись певними процедурними гарантіями, необхідними для виключення ризику свавілля. У справі «Чахал проти Сполученого Королівства» ЄСПЛ визнав, що перегляд питання щодо утримання під вартою міграційної консультаційної ради у зв'язку з необхідністю забезпечення національної безпеки передбачає деякі гарантії щодо свавільного взяття під варту; проте він дійшов висновку, що ця процедура не була достатньою для того, щоб дотримати вимогу статті 5(4) ЄКПЛ [4].

Отже, процедурні гарантії значною мірою пов'язуються з пунктом 4 статті 5 ЄКПЛ. Згідно з нормами ЄКПЛ в інтерпретації ЄСПЛ особа, яку взято під варту, повинна мати доступ до суду та можливість заявити про свою позицію особисто або через представника.

Навіть якщо в рішенні про депортацію є недоліки, це може й не вплинути на законність такого рішення за змістом статті 5 § 1(f), особливо коли такі недоліки швидко виявляються та усуваються, а затриманий відпускається на волю. У справі «Аль-Нашіф проти Болгарії» [5] ЄСПЛ зіткнувся із ситуацією, коли в законодавстві Болгарії не передбачалася можливість судового оскарження щодо утримання під вартою в разі, якщо рішення про депортацію було прийнято у зв'язку з необхідністю забезпечення національної безпеки. У результаті спроби одного із заявників щодо судового оскарження законності його взяття під варту виявились безуспішними. Окрім того, заявник перебував в ізоляції, без зв'язку із зовнішнім світом, йому було відмовлено в спілкуванні з адвокатом. ЄСПЛ визнав у цій справі, що ситуація, за якої відсутня можливість судового контролю над рішенням про депортацію, порушує статтю 5 § 4 ЄКПЛ (§ 92–94).

У справі «М. та інші проти Болгарії» [6] ЄСПЛ зазначив щодо дотримання пункту 1 статті 5 ЄКПЛ, що позбавлення волі може бути виправданним відповідно до ЄКПЛ, доки триває процедура висилки або видачі. Якщо такий розгляд не провадиться з належною старанністю, утримання під вартою перестає бути допустимим. Перший заявник утримувався під вартою впродовж двох років і восьми з половиною місяців. Хоча рішення про його висилку було прийняте в грудні 2005 р., влада не робила спроб отримання необхідних документів до лютого 2007 р., коли було направлено лист у посольство. Не отримавши відповідь, вони направили повторну вимогу у вересні 2008 р., через рік і сім місяців. Підкреслимо, що держава-відповідач не надала доказів вжиття заходів щодо забезпечення прийняття першого заявника третьої країни. Відповідно, не було підстав для утримання під вартою першого заявника з метою висилки упродовж усього періоду позбавлення волі, оскільки влада не діяла з належною старанністю. Крім того, хоча позбавлення волі першого заявника було засноване на дійсному правовому акті, наявність двох самостійних постанов про тримання під вартою, виданих двома різними органами, стала джерелом невизначеності, тому правове значення існування двох постанов було незрозумілим. Окрім того, навіть після червня 2009 р., коли рішення про скасування однієї із цих постанов набрало чинності, поліція продовжувала посилатись на нього як таке, що було дійсним, у зневагу остаточним рішенням національного суду.

Оскільки ЄСПЛ уже виносив аналогічні постанови проти Болгарії, а також на розгляді перебувають інші подібні справи, він вважав за доцільне надати державі-відповідачу сприяння в дотриманні її обов'язків щодо виконання постанови Європейського Суду. Зокрема, ЄСПЛ висловив думку про те, що заходи загального характеру щодо виконання цієї постанови повинні включати зміни до закону про іноземців або іншого законодавства Болгарії для забезпечення таких цілей:

а) навіть якщо як підстава для висилки вказуються мотиви національної безпеки, фактична основа й мотиви прийняття рішення підлягали б ре-

тельній судовій перевірці, за необхідності – з прийняттям необхідних процесуальних заходів, що належать до використання секретної інформації;

б) суди, які розглядають скарги про висилку, зіставляли б мету, переслідувану постановою про висилку, з фундаментальними правами людини зацікавлених осіб, у тому числі право на повагу їх сімейного життя;

в) країна призначення завжди вказувалася б у правовому акті, і зміна країни призначення підлягала б оскарженню;

г) посилення на загрозу загибелі чи жорстокого поводження в країні призначення уважно розглядалися б судами;

г) такі посилення в скаргах про висилку мали б автоматично призупиняючу дію на час їх розгляду.

Що стосується місця затримання та тримання під вартою, то ЄСПЛ стикався не лише з аналізом обґрунтованості тримання в спеціальних центрах розміщення, а й із такими нестандартними ситуаціями, як перебування в транзитній зоні аеропорту. У справі «Амур проти Франції» йшлося про громадян Сомалі, які прибули із Сирії до Франції та були затримані в міжнародній транзитній зоні аеропорту Орлі в Парижі. Упродовж декількох тижнів вони перебували в цій транзитній зоні без доступу до них адвокатів. Вони не мали можливості подати заяву про надання притулку, оскільки французький уряд стверджував, що ці люди не перебувають на території Франції, адже формально не перетнули кордон. Відповідно, знаходження в транзитній зоні жодним чином не порушує їхні права, тому на них не поширюються положення статті 5 (порядок і процедурні гарантії під час позбавлення волі). Суд заперечив, вказавши, що хоча частина 1(f) статті 5 ЄКПЛ передбачає можливість законного затримання осіб із метою запобігання нелегальному в'їзду (або затримання осіб, щодо яких прийнято рішення про висилку чи видачу), проте в цьому випадку таке затримання є незаконним, адже воно регулюється не французькими законами, а лише інструкцією, яка є підзаконним актом.

Більше того, французький уряд стверджував, що це взагалі не затримання, адже ці люди завжди мали можливість погодитись на депортацію до Сирії, звідки вони прибули. Отже, жодного позбавлення волі (за змістом статті 5 ЄКПЛ) не було, а було їх ніби добровільне рішення про те, що вони хочуть залишатись в аеропорту замість того, щоб повернутись у Сирію та бути вільними. Цю інтерпретацію суд також цілком відхилив, адже очевидно, що повернення до Сирії для цих людей на практиці було досить проблематичним: Сирія, за їхнім твердженням, не була для них безпечною третьою країною. Фактично вони просили притулку у Франції, і Франція була зобов'язана розглянути їхні заяви. Крім того, саму по собі процедуру затримання без можливості отримання юридичної допомоги, не передбаченої на той момент у французькому законодавстві, без можливості оскарження було визнано судом порушенням. ЄСПЛ зазначив, що в разі, якщо національне законодавство дозволяє позбавлення волі, особливо щодо іноземців, які шукають притулку, воно має бути особливо доступним і чіт-

ким, щоб виключити можливість його свавільного застосування. Ці характеристики мають особливе значення щодо осіб, які шукають притулку та перебувають в аеропортах [7].

У справі «Нолан проти Росії» заявник – іноземець, який проживав у Росії, проте вилетів на Кіпр, – був затриманий та утримувався в транзитній зоні аеропорту. Після проходження прикордонного контролю йому відмовили у в'їзді на російську територію й провели в транзитний зал. У транзитному залі його замкнули на ніч у кімнаті. Йому дозволили користуватись туалетом, баром і телефоном уранці наступного дня. Купивши квиток до Таллінна, він сів на літак. Співробітник Прикордонної служби Російської Федерації супроводжував його до того моменту, доки він не сів у літак. Незважаючи на те, що заявник не перетнув російський кордон, як зазначив Уряд Російської Федерації, під час його перебування в транзитному залі він був під юрисдикцією Російської Федерації. Уряд Російської Федерації не заявив про те, що транзитна зона аеропорту «Шереметьєво» мала екстра-територіальний статус або іншим чином перебувала поза контролем держави. ЄСПЛ встановив, що заявник перебував під юрисдикцією Російської Федерації. Той факт, що заявник не піддавався процедурі кримінального чи адміністративного затримання, не має значення для оцінки судом наявності *de facto* позбавлення або обмеження волі. Щодо цієї конкретної ситуації ЄСПЛ зазначив, що під час нічного перебування в аеропорту «Шереметьєво» покинути кімнату, до якої Нолана було поміщено, за своїм бажанням він не міг, оскільки вона була замкнена ззовні. Незважаючи на те, що йому було дозволено користуватись туалетом і баром наступного ранку, він міг робити це тільки під наглядом офіцера прикордонної служби. Фактично його від'їзд був можливий наступного дня лише тому, що він купив квиток в Естонію. Заява заявника про те, що його свободу на ніч було обмежено, підтверджується вимогами Інструкції про перетин кордону, яка зобов'язувала прикордонний контроль супроводжувати осіб, які перебувають у ситуації заявника, в «ізольований простір» і поміщати їх «під охорону» до того, як вони покинуть територію Росії. Тому перебування заявника вночі в транзитному залі аеропорту «Шереметьєво» в Москві з огляду на ті обмеження, які він відчував, на практиці було еквівалентним позбавленню волі, а відповідальною є російська влада.

Уряд Російської Федерації підкреслив, що заявника не «затримали» згідно зі значенням російського права, вони не посилались на національні правові акти, що передбачають обмеження волі. Суд постановив, що Інструкція про перетин кордону не відповідає вимогам доступності й передбачуваності, а також стандартам якості права, передбаченим ЄКПЛ. Національна система не змогла захистити заявника від довільного позбавлення волі, його затримання не могло розглядатись як «передбачене законом» з огляду на цілі статті 5 § 1 ЄКПЛ [8].

У справі «Конка проти Бельгії» [9] поліція вдалась до хитрощів із метою заманити заявників у поліцейську дільницю та депортувати їх. Вона

направила їм повідомлення про необхідність з'явитись у поліцію для заповнення заяв про надання статусу біженця. Після прибуття заявникам було вручено рішення про депортацію, і вони були затримані. Хоча ЄСПЛ не може виключити правомірність ситуації, коли поліція використовує хитрість, зокрема, щоб увійти в довіру до осіб, які шукають притулку, з метою їх затримання й наступної депортації, такі дії можуть бути визнані такими, що порушують загальні принципи, передбачені прямо чи опосередковано в ЄКПЛ. У справі, що розглядається, поліція усвідомлено вдалась до зазначеного повідомлення, яке містило неправдиві відомості, з метою залучення якомога більшого числа можливих порушників. Суд нагадав, що перелік винятків щодо права на свободу є вичерпним, і винятково вузьке тлумачення таких обмежень відповідає меті статті 5 ЄКПЛ. Ця вимога також має дотримуватись у ході процедури повідомлення незалежно від того, чи перебувають отримувачі повідомлень у країні на законних підставах. ЄСПЛ визнав: навіть якщо мова йде про іноземців, які порушили режим перебування на території країни, усвідомлене рішення влади спростити й підвищити ефективність запланованої операції для висилки іноземців, увівши їх в оману з приводу мети повідомлення, щоб спростити їх арешт, суперечить статті 5 ЄКПЛ. Згідно з принципами, встановленими ЄСПЛ у разі розгляду індивідуальних скарг, суд не зобов'язаний вивчати національне законодавство або практику. Він має лише, наскільки це можливо, нехтуючи загальним контекстом, звернутись до проблем, які піднімаються у відповідній справі.

Стаття 2 Протоколу № 4 до ЄКПЛ захищає свободу пересування осіб, які законно перебувають на території держави. Це положення стосується національного законодавства держав. Тобто завданням національного законодавства й державних органів є визначення умов, яких особа має дотримуватись, щоб її перебування в державі розглядалось як «законне» [10]. Зауважимо, що стаття 2 Протоколу № 4 до ЄКПЛ не може тлумачитись як така, що надає іноземній особі право проживати або залишатись у країні, громадянином якої вона не є; вона не стосується умов, на яких особа має право залишатись у країні. Так, іноземці, яких тимчасово допущено в певний округ або на певну територію держави, у ході процедури щодо визначення їх права на отримання виду на проживання, згідно з визначеними положеннями закону, можуть вважатись «законно» присутніми на території, доки вони дотримуються умов їх допуску й перебування.

У справі «Омвенієке проти Німеччини» заявник скаржився, що зобов'язання осіб, які шукають притулку, відповідно до Закону про процедуру надання притулку, залишатись у межах певного округу та його засудження за порушення цього зобов'язання порушили його право на свободу пересування. ЄСПЛ встановив, що з моменту його в'їзду до Німеччини заявник мав дозвіл на тимчасове перебування, згідно з яким йому дозволялось перебування в певному місті відповідно до національного законодавства. У цій справі, незважаючи на те, що відповідно до загального правила ЄСПЛ

не є четвертою інстанцією для національних судів і не аналізує їх рішення з позиції наглядової інстанції, ЄСПЛ був змушений брати до уваги їх висновки, оцінюючи їх на предмет наявності свавілля та явної несправедливості. В аналізованій справі ЄСПЛ проаналізував рішення національних судів, у яких не знайшов жодних проявів свавілля, і зробив висновки про те, що перебування заявника на території Німеччини не може бути «законним» [11]. Варто наголосити, що серед суддів ЄСПЛ, які розглядали цю справу, був також видатний український учений-правник В.Г. Буткевич.

У контексті впливу практики ЄСПЛ на національне законодавство варто розглянути ще одну справу. Через громадянську війну в Сирії алавіт із сирійського міста Тартус на початку 2013 р. виїхав із країни, побоюючись за власну безпеку. Деякий час проживши в Туреччині, Кіпрі та Лівані, він вирішив просити міжнародного захисту згідно із Женевською конвенцією 1951 р., а для цього йому необхідно було переїхати в країну, яка підписала таку конвенцію. Україну він обрав як країну, у якій живуть його друзі та партнери за бізнесом його брата, тому через них він отримав запрошення. Прилетівши до Борисполя прямим рейсом із Бейруту 21 січня 2014 р., він зіткнувся з тим, що його як «особу сирійської національності» перевели на другу лінію паспортного контролю. Після інтерв'ю українською й рудиментарною англійською, з якого сирієць нічого не зрозумів, йому заборонили в'їзд в Україну, незважаючи на те, що в нього було запрошення, дійсна віза та підстави просити притулок. Рішення видали українською мовою, не було перекладача та правової допомоги. Сім діб сирійця тримали в транзитній зоні аеропорту під постійною охороною та хотіли відправити назад до Бейруту. Йому не було забезпечено навіть мінімальні гігієнічні умови, не можна було помитись чи перевдягнутись, не було спального місця, не було їжі й питної води, а також доступу до правової допомоги. Крім того, у сирійця не приймали заяву про визнання його біженцем. Чоловіка звільнили лише після переговорів із представництвом Управління Верховного комісара ООН у справах біженців. Він подав заяву про визнання його біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. А юристи оскаржили рішення про заборону в'їзду та незаконне й свавільне затримання в пункті пропуску. Суд першої інстанції визнав, що рішення про заборону в'їзду було необґрунтованим і підлягає скасуванню. Суд дійшов висновку про те, що утримання позивача в транзитній зоні аеропорту «Бориспіль» з 22 по 28 січня 2014 р. було фактичним позбавленням волі в розумінні статті 5 ЄКПЛ (право на свободу та особисту недоторканність). Суд апеляційної інстанції залишив це рішення без змін [12]. Аналізована справа є важливою, оскільки в ній суд уперше визнав порушення статті 5 ЄКПЛ щодо затримання мігрантів у пунктах пропуску на територію України. Нині розглядаються інші подібні справи, тому українські суди використовують це рішення як приклад національної судової практики прямого застосування ЄКПЛ.

Висновки. Таким чином, у низці ситуацій Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод доповнює та навіть посилює

захист прав біженців, передбачений Конвенцією про біженців 1951 р. Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод є дієвим механізмом, який гарантує додатковий захист унаслідок існування в її межах найбільш ефективного механізму контролю, що складається з Європейського суду з прав людини, який виносить обов'язкові рішення, і Комітету Міністрів Ради Європи, який контролює виконання цих рішень.

Література:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
2. Chahal v. the United Kingdom, 15 November 1996 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.globaldetentionproject.org/fileadmin/docs/Chahal-v-United-Kingdom-1996.pdf>.
3. Gonzalez v. Spain, № 43544/98, 29 June 1999 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://opcedaw.wordpress.com/tag/angela-gonzalez-carreno-v-spain>.
4. Gerry A. Article 5: The right to liberty and security / A. Gerry // Human Rights Review. – 2012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.equalityhumanrights.com/sites/default/files/documents/humanrights/hrr_article_5.pdf.
5. Al-Nashif v. Bulgaria, № 50963/99, 20 June 2002 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=002-5297&filename=002-5297.pdf>.
6. M. and Others v. Bulgaria, № 41416/08, 26 July 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.menschenrechte.ac.at/orig/11_4/M.pdf.
7. Amuur v. France, 25 June 1996 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.refworld.org/docid/3ae6b76710.html>.
8. Nolan and K. v. Russia, № 2512/04, § 90–100, 12 February 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://legislationline.org/documents/action/popup/id/15785>.
9. Conka v. Belgium, № 51564/99 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.errc.org/article/conka-v-belgium/3860>.
10. Explanatory Report. Protocol № 4 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, securing certain rights and freedoms other than those already included in the Convention and in the first Protocol thereto [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://conventions.coe.int/Treaty/en/reports/html/046.htm>.
11. Omwenyeke v. Germany (dec.), № 44294/04, 20 November 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=001-83796&filename=001-83796.pdf>.
12. Справа сирійського біженця: прецедент для українських судів // Судові справи, які змінюють Україну. Платформа стратегічного судового захисту [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://helsinki.org.ua/files/docs/1427279359.pdf>.

Котляр О. И. Роль Конвенции о защите прав человека и основных свобод в защите прав беженцев

Аннотация. Статья посвящена исследованию роли Конвенции о защите прав человека и основных свобод в защите прав беженцев. Отмечено, что в Конвенции о защите прав человека и основных свобод отсутствует указание о беженцах, однако она распространяет на них свое действие и гарантирует предусмотренные в ней права, в первую очередь необходимые для защиты беженцев от высылки и для защиты основных прав беженцев, находящихся на территории договаривающихся государств. Рассмотрена практика Европейского суда по правам человека, в решениях которого раскрыто содержание положений Конвенции о защите прав человека и основных свобод.

Ключевые слова: международное право, права человека, беженцы, мигранты, защита прав беженцев, Европейская конвенция о защите прав человека и основных свобод, Европейский суд по правам человека.

Kotlyar O. The role of Convention for the protection of human rights and fundamental freedoms in the protection of the rights of refugees

Summary. It should be noted that the text of the Convention for the protection of human rights and fundamental freedoms, basically there is no emphasis on the refugees, but it extends to them the action and guarantees provided in the Convention rights. First of all, there are the rights necessary for the protection of refugees from expulsion (expulsion) and the right necessary to protect the basic rights of refugees in the territory of the Contracting States. Some articles of the Convention and its Protocols concerning certain aspects of forced migration, regulating directly or indirectly in the following areas: the lawful arrest or detention of a person to prevent his effecting an unauthorized entry into the country or of a person against whom action is being deportation or extradition; the right to liberty of movement and freedom to choose his residence; prohibition of expulsion from the territory of the State of which the applicant and the right to return to the country of nationality; prohibition of collective expulsion of aliens; guarantee the implementation procedures for the expulsion of aliens lawfully in the territory.

We can state that in some situations the European Convention complements and even enhances the protection of refugees under the Convention on Refugees of 1951. The European Convention is the most effective mechanism, which ensures additional protection due to the existence within it the most effective control mechanism, consisting of the European Court of Human Rights, which makes binding decisions, and the Committee of Ministers of the Council of Europe, which controls the strict implementation of these decisions.

It should be mentioned that in spite of restrictive policies in Europe, faced by refugees on its territory, the European Court of Human Rights often provides greater protection against expulsion than universal monitoring mechanisms. European Court of Human Rights confirms the priority of human rights.

Key words: international law, human rights, refugees, migrants, protection of refugees, Convention for the protection of human rights and fundamental freedoms, European Court of Human Rights.